

บทที่ 2

การบริหารจัดการแนะแนว

โครงสร้างเนื้อหา

1. กรอบความคิดมิติใหม่ของการแนะแนว
2. ขอบข่ายการแนะแนว
3. ภาระงานในการแนะแนว
4. โครงสร้างขององค์กรแนะแนวในสถานศึกษา
5. ระบบการดำเนินงานแนะแนว

สาระสำคัญ

การแนะแนวเป็นการกิจหน่งของสถานศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง เรียนรู้อย่างเข้าใจดีและมุ่งเน้น สถานศึกษาซึ่งรวมถึงผู้บริหาร ครู ชุมชน มีบทบาทร่วมกันในการดำเนินการแนะแนวให้บรรลุผล ในการแนะแนว การศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวส่วนบุคคล โดยมีกรอบของภาระงาน คือ การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน และการจัดบริการให้คำปรึกษา พัฒนา ทักษะ ทักษะที่ต้องการและประเมินผล สถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างในรูปของคณะกรรมการบริหาร และผู้ปฏิบัติงาน โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน ทำการปฏิบัติการภายใต้ระบบการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เยี่ยงกรอบความคิดมิติใหม่ของการแนะแนวได้
2. บอกขอบข่ายการแนะแนวได้
3. ระบุภาระงานในการแนะแนวได้
4. กล่าวถึงโครงสร้างขององค์กรแนะแนวในสถานศึกษาได้
5. กล่าวถึงระบบการดำเนินงานแนะแนวได้

กรอบความคิดมิติใหม่ของการแนะนำ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้การแนะนำเป็นภารกิจหนึ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อสูตรให้ความช่วยเหลือ พัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ตามธรรมชาติ เพิ่มศักยภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ให้สอดคล้องกันจุดหมายของการจัดการศึกษา ใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และเป็นคนมีความสุข ใน การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขตามสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของเด็ก ทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาฯลฯ เสพติด ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ฟุ้งเฟ้อเกินสถานภาพของคนเมือง ปัญหาทางเพศของวัยเด็กวัยรุ่น การทะเลาะวิวาทหรือนิยมความรุนแรง การฆ่าตัวตาย อาชญากรรม ปัญหาต่างๆ เหล่านี้อาจจะเกิดจากการที่เด็กไม่เข้าใจตนเอง ไม่รู้จักตนเองซึ่งอาจมาจากการแก้ปัญหา ขาดความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป สถานศึกษาจึงต้องใช้กระบวนการแนะนำเป็นกลไกสำคัญ ในการแก้ไข ป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนดังนี้ต่อไปในวัยเยาว์ เพราะการแนะนำมีอุดม意义ที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมสมความต้องการต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของคนเมือง มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จริยธรรม คุณธรรม ศิลธรรม สามารถเรียนรู้ได้รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้ด้วยตนเอง สามารถวางแผนการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองเข้าสู่โลกของการประกอบอาชีพ การมีงานทำ และการมีชีวิตอย่างมีความสุข

การดำเนินการแนะนำให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนตามที่กล่าวมาแล้ว สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการแนะนำและการบริหารจัดการ ตามแผนพัฒนาการแนะนำที่เน้นการแนะนำมิติใหม่ซึ่งเป็นการแนะนำเชิงรุก มุ่งส่งเสริม พัฒนา และการสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง โดยมีส่วนร่วมและประสานงานจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยมีกรอบแนวคิดมิติใหม่ของการแนะนำดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 2-4)

1. ผู้บริหารและครุภุกคนมีบทบาทในการแนะนำ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคงให้กับผู้เรียน ทั้งด้านชีวิตและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การแนะนำเป็นกระบวนการการสำคัญในการสร้าง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนเดิมคักบยกภาพ มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม รู้จักตนเอง ฟังพอดี สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม มีทักษะและประสบการณ์อย่างเพียงพอในการดำเนินชีวิต สามารถประกอบอาชีพและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2. การแนะนำที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องมีหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดย

1) รู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตามความสามารถให้เต็มคักบยกภาพ

2) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งส่งเสริมและเติมเติมให้ผู้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้และพัฒนาคักบยกภาพที่มีอยู่ในตนเองได้อย่างเต็มที่

4) มุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวม ทั้งองค์ความรู้ความหลักวิชา วิชาชีวิต และวิชาางาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

3. การแนะนำที่เน้นความเข้าใจกันของโอกาสทางการศึกษา การจัดกิจกรรม และการให้บริการแนะนำควรจัดให้ผู้เรียนทุกคนรุ่นเป้าหมาย ทั้งคนพิการ และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองได้เต็มคักบยกภาพ

4. การพัฒนาระบบการแนะนำของสถานศึกษา ระบบการแนะนำที่ต้องดำเนินการ เชิงรุก ครอบคลุม ทั้งการดูแล ช่วยเหลือ ป้องกัน ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทุกคน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครุภุกคน มีความร่าด ผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อมวลชน

5. พัฒกิจระหว่างบ้าน ชุมชน สถานศึกษา มีดังต่อไปนี้

1) บ้านเป็นเครือข่ายการแนะนำที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งเป็นแหล่งที่จะช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งให้ผู้ปกครองเป็นผู้แนะนำชีวิตและสังคมแก่บุคคลที่อยู่ในความดูแล

2) ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งช่วยส่งเสริมแก่ไข ป้องกัน ปัญหาของสังคม จึงควรประสานความร่วมมือ และนำภูมิปัญญาท่องถินที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่

3) สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน จึงควรส่งเสริมนิคถการให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการ และประสานเครือข่ายทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

6. สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศ ผู้เรียนจะต้องรู้จักสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่กันสมัย หันเหตุการณ์ ผู้เรียนต้องรู้ข้อมูลและข่าวสาร สารสนเทศอย่าง กว้างขวาง เพียงพอ สถานศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและจัดบรรยายการ การบริหารข้อมูลสารสนเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

7. การพัฒนาตักษะภาษาของเครือข่ายการแนะแนว ในด้านต่อไปนี้

1) ด้านวิชาการ มุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่ สร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมด้านการศึกษา อาชีพ บุคลิกภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น สามารถช่วยเหลือคนเองได้ มีทักษะและวิจารณญาณในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง วางแผนดำเนินชีวิตได้อย่าง เหมาะสม มีบุคลิกภาวะทางอารมณ์ มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

2) ด้านบุคลากร มุ่งเน้นให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการใช้กระบวนการ การแนะแนว ตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครุ ผู้ปกครอง และชุมชน

3) ด้านการบริหารจัดการ ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้ยืดหยุ่น หลากหลาย เสือoba ที่ต้องการ สำหรับงานแนะแนวให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และท้องถิน

ขอบข่ายการแนะแนว

ขอบข่ายของการแนะแนวขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและ ความช่วยเหลือที่จะจัดให้ ซึ่งอาจจะแบ่งได้ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การแนะนำการศึกษา หมายถึง การแนะนำที่ช่วยเหลือผู้เรียนในการเลือก การศึกษาให้เหมาะสมกับเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการเรียน การปรับตัวกับการเรียน สร้างนิสัยการเรียนที่เหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาการเรียนได้ด้วยตนเอง

2. การแนะนำเรื่อง หมายถึง การแนะนำที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ รู้จักโลกของงานอาชีพต่างๆ รู้จักเลือกอาชีพอย่างเหมาะสมกับตนเอง รู้จักรายมตัวเพื่อการประกอบอาชีพ รู้จัตตัตติโนจเลือกอาชีพอายุน้ำใจ

3. การแนะนำส่วนบุคคล หมายถึง การแนะนำที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง มีพัฒนาการทางด้านส่วนตัวและสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ภาระงานในการแนะนำ

การจัดการแนะนำเป็นการกิจของสถานศึกษาที่ต้องจัดควบคู่กับการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการ ระหว่างบุคคล ภาระงานในการแนะนำจึงประกอบไปด้วย 5 งานหลัก ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 6-7)

1. งานศึกษาร่วมข้อมูล เป็นการศึกษาสำรวจ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนด้วยวิธี การต่างๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบ การเขียน อัลชีวประวัติ สังคมมิตร การเยี่ยมบ้าน โดยมีการบันทึกข้อมูลในระเบียนพฤติกรรม ระเบียน สะสนม สมุดรายงานประจำตัวผู้เรียน เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ครูได้รู้จักผู้เรียนแต่ละคนว่า เป็นอย่างไร ต้องการอะไร และควรให้ความช่วยเหลือในลักษณะใด

2. งานสารสนเทศ เป็นการใช้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่จำเป็นในการตัดสินใจ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ วัฒนธรรม ศิลชรรัม จริยธรรม ศุนภาระ โดยการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดให้มีการบรรยาย จัดป้ายสารสนเทศ จัดเอกสารคู่มือต่างๆ จัดให้มีการทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดความรู้ในข้อมูลข่าวสาร หรืออาจจะใช้สื่อสื่อเช่น ภาพยนตร์ วิดีโอ กิจกรรม ให้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และทันสมัยจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจในทางเดียว ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ช่วยป้องกันการล้มเหลวได้มาก

3. งานให้คำปรึกษา เป็นงานที่มีอุดมสุขหมายที่จะช่วยให้ผู้เรียนที่มารับการปรึกษา เกิดการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง รู้จักปัญหาของตนและควรแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง ทางเลือกในการแก้ปัญหานั้นมีกิจกรรม และควรจะเลือกทางใดทางหนึ่งจะเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด มีความพร้อมในการช่วยเหลือตนเองได้อย่างจริงจัง

4. งานป้องกัน ส่งเสริม พัฒนา และช่วยเหลือ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สองคู่ต้องกับธรรมชาติของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ได้รับการฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความช่วยเหลือตามสมควร เช่น จัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้อง ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนทุกคน หรืออาจจะจัดให้มีทุนการศึกษา จัดโครงการต่างๆ เช่น โครงการอาหารกลางวัน หรือหากิจกรรมหรืองานพิเศษให้ผู้เรียน เพื่อเป็นทุนการศึกษา

5. งานติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลงานแนะแนวต่างๆ ที่จัดในสถานศึกษา เพื่อการปรับปรุงและแก้ไขในวิธีดำเนินการต่อไป การติดตามประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 งาน คือ

5.1 งานติดตามและประเมินผลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนเองได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินการแนะแนวของสถานศึกษา ที่สามารถปรับปรุงแก้ไขให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ต่อไป

5.2 งานติดตามและประเมินผลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาผลที่ได้จากการดำเนินโครงการแนะแนว พิจารณาในฝ่ายคุณค่าที่ได้รับ ผลที่ได้รับ ควรปรับปรุง และพัฒนา ในเรื่องใดบ้าง ควรจะดำเนินงานต่อเนื่อง หรือขยายผลต่อไปหรือไม่ อย่างไร

จากภาระงานทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่างานแนะแนวที่สถานศึกษา จะต้องจัดให้ผู้เรียนนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการทางจิตวิทยาให้แก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ช่วยในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียนพัฒนาต่อไป ทั้งนักศึกษาและบุคคลที่สาม ที่มีส่วนได้เสีย เช่น ครุภัณฑ์ ผู้ปกครอง ฯลฯ เพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตในทันที

2. การจัดบริการเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองและรู้จักตนเอง โดยการจัดให้รับข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย ช่วยให้สามารถตัดสินใจสร้างทางเดือกให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม

3. การบูรณาการแนะแนวในการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน เป็นไปอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ครุภัณฑ์จะต้องรู้จักและเข้าใจผู้เรียนในทุกด้าน ช่วยให้ครุภัณฑ์วางแผนการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด

โครงสร้างขององค์กรแนวแนวในสถานศึกษา

การบริหารการแนวแนวในสถานศึกษาจะดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความสำเร็จเป็นจะต้องเกิดความชัดเจนในการกำหนดโครงสร้างขององค์กรในการดำเนินงาน พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่มชนในโครงสร้างขององค์กรนั้น ในการกำหนดโครงสร้างขององค์กรสามารถกำหนดได้หลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงเป้าหมาย คือผู้เรียน และศักยภาพของสถานศึกษาเป็นหลักในการกำหนด การกำหนดองค์กรและคณะกรรมการรับผิดชอบต่อการแนวแนว เป็นรูปแบบหนึ่งที่สร้างความสำเร็จได้ โดยการสร้างเครือข่ายความรับผิดชอบในคณะกรรมการ และทำ การสร้างความเข้าใจที่ดีทางนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน กรมวิชาการได้จัดทำคู่มือการบริหารจัดการแนวแนว เพื่อเป็นเอกสารประกอบการจัดทำหลักสูตรพื้นฐาน โดยกำหนดโครงสร้างองค์กรแนวแนว และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแนวแนวดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 8-13)

ตามแผนภูมิโครงสร้างองค์กรการแนวแนวดังกล่าว "ได้กำหนดคณะกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินการแนวแนวดังต่อไปนี้"

1. คณะกรรมการการแนวแนว องค์ประกอบของคณะกรรมการแนวแนวประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บูรหารที่รับผิดชอบการแนวแนวเป็นประธาน มีหัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง หัวหน้าครุที่ปรึกษาหรือครุประขาชั้น ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง และประธานคณะกรรมการแนวแนวเป็นกรรมการและมีหัวหน้างานแนวแนวเป็นเลขานุการ องค์ประกอบคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแนวแนวดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการແນະແນວ วิเคราะห์นโยบายและมาตรการฐานการศึกษา¹
ขั้นพื้นฐาน

- 2) กำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนปฏิบัติการ
- 3) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานແນະແນວ
- 4) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา
- 5) แต่งตั้งคณะกรรมการແນະແນວตามความเหมาะสม

2. คณะกรรมการແນະແນວ องค์ประกอบของคณะกรรมการແນະແນวสามารถจัดตั้งได้ตามข้อดังของสถานศึกษา การจัดขึ้นข่ายการແນະແນวนออกจากแปงเป็น 5 งาน ตามที่กล่าวมาแล้ว มีงสามารถจัดทำให้ตามตักษภาพของสถานศึกษา ให้อยู่ในคุณภาพนิยมของคณะกรรมการແນະແນວ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ดังนี้

- 1) ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์หรือแผนปฏิบัติการ
- 2) กำกับ ติดตาม และประเมินผล
- 3) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการແນະແນວ

3. ผู้ปฏิบัติงาน การดำเนินการແນະແນวนจะบรรลุผลได้นี้ จำเป็นต้องใช้บุคคลทุกกลุ่ม ทั้งในและนอกสถานศึกษา ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานดังๆ อย่างประสานกัน บุคคลที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานແນະແນວ ได้แก่ ผู้บริหาร ครุ ครูที่ปรึกษาหรือครุประจาชั้น ครุແນະແນວ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องมีส่วนร่วม เป็นหัว โดยแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้บริหาร ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำของการบริหารจัดการ ต้องกำหนดทิศทางของการແນະແນวนของสถานศึกษา เพื่อให้การແນະແນวนบังเกิดประโยชน์ แก่ผู้เรียนโดยแท้จริง ผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) สร้างระบบงาน และจัดโครงสร้างองค์กรແນະແນวนของสถานศึกษาให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้
- 2) สร้างความตระหนักให้กับครุทุกคน เพื่อให้เห็นคุณค่าของการແນະແນວ
- 3) ส่งเสริมให้ครุได้มีความรู้ในเรื่องชีวิทยาการແນະແນວ เพื่อให้สามารถบูรณาการเรื่องการແນະແນวนในการจัดการเรียนรู้ และเชื่อมโยงไปสู่การดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้

4) คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม เพื่อทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น และคณะกรรมการแนะแนว

5) คุณ ภารกัน นิเทศ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินการแนะแนว เพื่อให้เป็นไปตามระบบที่ได้วางไว้

6) ร่วมมือในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไข สร้างข่าวญ่ากลังใจ ให้นักศึกษาพึงดูแลในงานแนะแนว

7) เป็นผู้นำทางการแนะแนว และใช้กระบวนการทางจิตวิทยา และการแนะแนวในการบริหารสถานศึกษา

8) ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปกครอง และชุมชน

9) ประสานงานด้านการแนะแนวระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ศาสตราจารย์ ชุมชน ลังกawi ในบ้านของผู้เรียน ในลักษณะเครือข่ายของการแนะแนว

3.2 ครู ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุความต้องการ ประสังค์ของหลักสูตร โดยเฉพาะครูมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดในการจัดการเรียนรู้ ครูจึงมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้รู้จักผู้เรียนรอบบ้านและจริง

2) ศึกษาให้มีความรู้เพิ่มเติมในด้านจิตวิทยาและการแนะแนว

3) ให้คำปรึกษาในเบื้องต้นแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลในรายวิชาที่สอน ในด้านการเรียน การศึกษาต่อ การเลือกอาชีพ และบุคลิกภาพ หรือการปรับตัว หรือปัญหาต่างๆ

4) ใช้ข้อมูลจากผู้เรียนเป็นรายบุคคลในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความชรำนชาติ เติบโตโดยภาพ

5) ผลดีของคุณ ให้ความเอาใจใส่ผู้เรียน โดยประสานกับครูที่ปรึกษา หรือครูประจำชั้น และครูแนะแนว

6) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในลักษณะ เครือข่ายแนะแนว

7) ผลดีของครู 畀ริมเติมเติม และบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรได้วางไว้

3.3 ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เนื่องจากครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียน มีความตั้งพันธ์ในการคุยและให้คำปรึกษาช่วยเหลือบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจึงควรมีดังต่อไปนี้

1) รวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล พร้อมจัดทำให้เป็นระบบ และ การรวบรวมข้อมูลควรครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน

2) คัดแยก คัดกรอง จำแนกผู้เรียนเป็นกลุ่มปกติ หรือกลุ่มพิเศษ พร้อม ทั้งประสานข้อมูลกับครูแนะแนว

3) ให้ความช่วยเหลือในเมืองด้าน ให้คำปรึกษาการณ์ปัญหาที่ไม่สูงมาก ขั้นตอน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

4) จัดกิจกรรม โครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริม พัฒนาผู้เรียน ให้รู้จักรักและ เห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะในการดำเนินชีวิต และทักษะทางสังคมที่เหมาะสม

5) มีการติดตามผลการส่งเสริมพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน อย่างต่อเนื่อง

6) ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอ ความร่วมมือในการป้องกันแก่ปัญหาต่างๆ

7) มีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการดำเนินการ แนะแนวในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุผล

3.4 ครูแนะแนว บุคคลที่มีหน้าที่โดยตรงต่อการแนะแนวในสถานศึกษาคือครู แนะแนว ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินการแนะแนวให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหา สูงมากขั้นตอนต้องใช้ความรู้ความสามารถทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนว ครูแนะแนวซึ่ง ควรมีบทบาทที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) เป็นที่ปรึกษาแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกคนในเรื่องความรู้ เทคนิคการ แนะแนวความหลักจิตวิทยาและการแนะแนว ดังนี้

1.1) เป็นแหน่งร่วมให้ครุทุกคนใช้กระบวนการวางแผนในการพัฒนา ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

1.2) เป็นแกนนำในการให้ความรู้ ดำเนินการแก่ครู ผู้ปกครอง และ บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รู้จักและเข้าใจผู้เรียน โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน อย่างละเอียด มีการใช้เทคนิควิธีต่างๆ ในกระบวนการรวมข้อมูล เช่น การใช้แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ การเยี่ยมนักเรียน เป็นต้น

1.3) ให้ความรู้แก่ครูในการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการคัดกรองผู้เรียน ปกติ และกลุ่มพิเศษ

1.4) เป็นผู้เสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมต่างๆ สำหรับผู้เรียน ทุกกลุ่ม ตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด เพื่อให้นักเรียน สามารถพัฒนาตัวเองได้

1.5) เป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจกับครู และผู้เกี่ยวข้องทุกคนเกี่ยวกับ ธรรมชาติของผู้เรียน各กลุ่มพิเศษต่างๆ เช่น เด็กสมาร์ทลีน เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางในการ ช่วยเหลือ หรือส่งเสริม เพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2) เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคคลที่ว่าไปในการดำเนิน การแนะแนวทุกด้าน ทั้งด้านการป้องกัน การแก้ไข การพัฒนาสิ่งแวดล้อมผู้เรียน ครุณณะและ ควรจะมีบทบาทดังนี้

2.1) เป็นผู้ให้คำปรึกษาในเรื่องการเรียน ปัญหาส่วนตัว การเลือกอาชีพ ให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ รวมทั้งทักษะในการ ดำรงชีวิตในสังคม

2.2) เป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะเด็กกลุ่มพิเศษ โดยการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อหาทางช่วยเหลือ

3) เป็นผู้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินการแนะแนวทั้ง ในและนอกสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงประสานในระบบเครือข่ายของการแนะแนว โดยมี บทบาทดังต่อไปนี้

3.1) ประสานงานการรวบรวมข้อมูลจากตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้รู้จักและเข้าใจผู้เรียน โดยข้อมูลจะต้องถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน

3.2) ประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรม ในลักษณะการให้บริการต่างๆ

3.3) ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน ห้องเรียน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อ ช่วยเหลือ แก้ปัญหา พัฒนา และส่งเสริมผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ ความถนัด และ ความสนใจ

3.4) ประสานงานกับครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดรวมทั้งผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานผลและหาทางปรับปรุงและพัฒนาการ ดำเนินการแนะแนวต่อไป

3.5) การติดตามผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล ระดับชั้น และระดับกสิมวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงาน

3.5 ผู้เรียน ในการดำเนินการแนะแนวนี้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้บรรลุผล โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือ ผู้เรียนจะต้องรู้จักตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ทั้งด้านการเรียน การประกันอาชีพ การพัฒนาบุคคลิกภาพของตนเอง การให้ความเข้าใจใส่ต่อคนเองและสังคม สำนึกร霆ประทับใจส่วนร่วม ผู้เรียนเชิงความมีบทบาท ต่อการแนะแนวตั้งต่อไปนี้

1) ต้องรู้จักตนเองทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความดันต์ ความสนใจ ค่านิยม บุคคลิกภาพ ฯลฯ โดยการสำรวจตนเอง หรือประเมินตนเองตามสภาพจริงอย่างถูกต้องโดยไม่กดทีหรือล้อเลียน

2) รู้จักเด่น ชุดต้อย ของตนเองในแต่ละด้าน และรู้วิธีที่จะพัฒนาหรือแก้ไขชุดต้อยนั้นๆ

3) รู้จักวิธีเรียนที่เหมาะสมกับธรรมชาติของตนเอง

4) สามารถวางแผนในการศึกษา การประกันอาชีพ ที่เหมาะสมกับตนเอง ได้อย่างถูกต้อง

5) ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในการเรียน การปรับตัว การแก้ปัญหา ต่างๆ ตามกำลังความสามารถของตนเอง

6) มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนา และแก้ปัญหาแก่สถานศึกษาที่ตนเองศึกษาอยู่ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ

3.6 ผู้ปกครอง บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด และมีจำนวนเวลาที่อยู่ด้วยกันมากที่สุดคือผู้ปกครอง จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ผู้ปกครอง จึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการสนับสนุนผู้เรียนดังนี้

1) ประพฤติดูแลเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต สร้างครอบครัวให้มีความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น

2) ยอมรับในศักยภาพของผู้เรียน ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการสำรวจประเมินตนเอง เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน เลือกวิชาเรียน รวมทั้งการเลือกศึกษาต่อและการเดินทาง

3) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ใน การพัฒนาผู้เรียน หรือขอข้อมูลจากสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนา ตั้งเริ่ม ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาที่จะเกิดกับผู้เรียน

4) มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา รวมทั้งอาจร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามกำลังความรู้ความสามารถของตนเองที่จะช่วยเหลือสถานศึกษาได้

5) เป็นบุคคลที่จะให้คำปรึกษาหรือแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิต หรือการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียนด้วยความเอาใจใส่ และรับผิดชอบ

3.7 ชุมชน กลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากอีกกลุ่มนึงคือชุมชน เพราะเป็นแหล่งที่มีส่วนในการหล่อหัดสอนเยาวชน มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ตั้งเริ่มให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสม เพราะสภาพแวดล้อมของชุมชนจะมีอิทธิพลต่อผู้เรียนมาก ดังนั้น ชุมชนจึงควรมีบทบาทดังนี้

1) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนนั้น

2) ควรสอดส่อง ดูแล เอาใจใส่ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ แต่เป็นการกระทำด้วยจิตสำนึกรักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม

3) ร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์

4) ให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และการฝึกอบรม ฝึกงานของเยาวชน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และความรู้ในการประกอบอาชีพ

5) ติดตามผลการดำเนินงาน สะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน แก่ผู้ปกครอง และสถานศึกษา เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินต่อไป

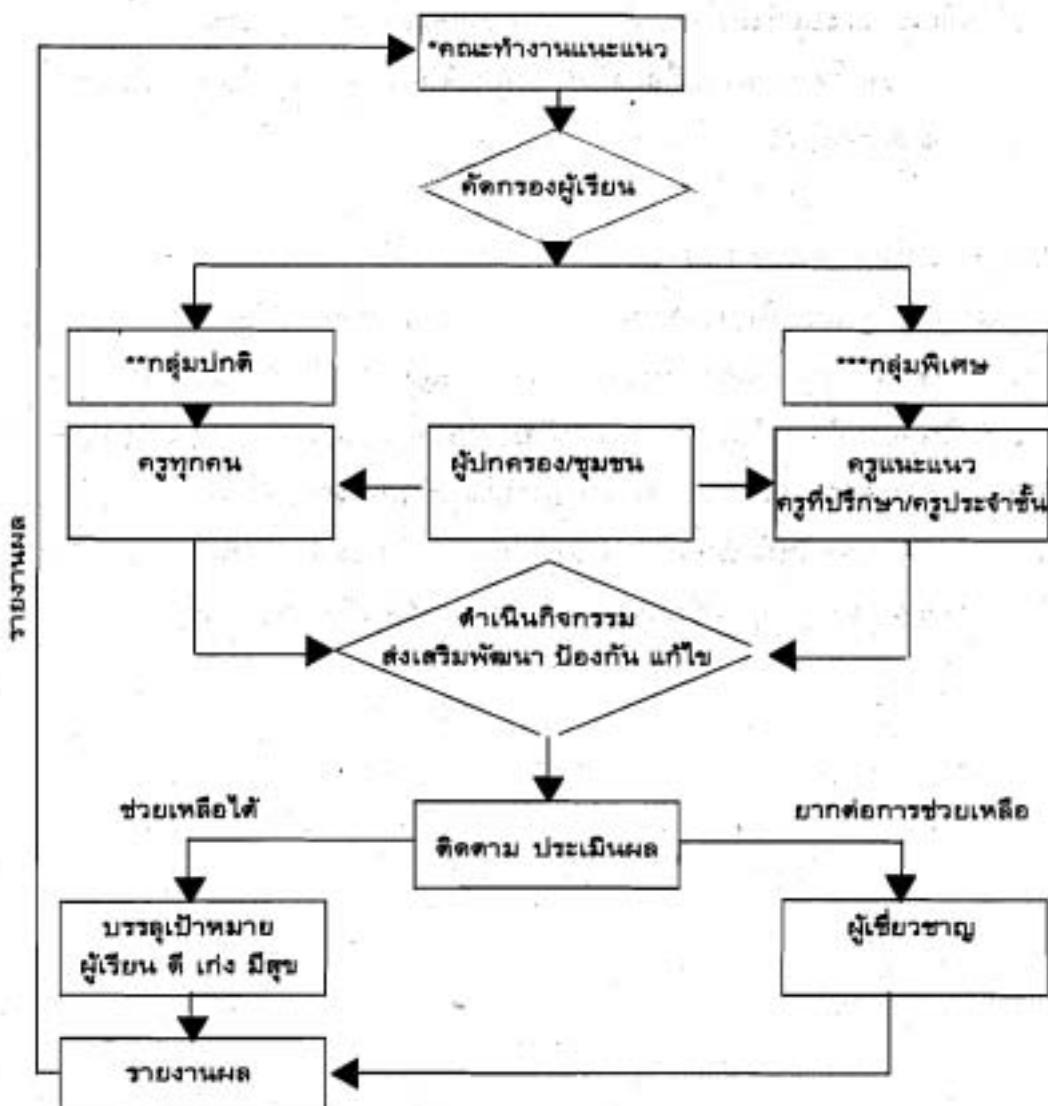
3.8 สื่อมวลชน กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลแก่เยาวชนมากที่สุดอีกกลุ่มนึงก็คือสื่อมวลชน โดยเฉพาะในบุคคลนี้เป็นบุคคลที่ข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ของเยาวชนจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลในการให้ข้อมูล การสร้างค่านิยม เจตคติ การรับรู้ต่างๆ ที่สื่อมวลชนจึงมีบทบาทต่อการดำเนินการแนะแนวดังนี้

- ให้ความร่วมมือในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ นาสนใจ และในเรื่องสร้างสรรค์ ต่อการพัฒนาคุณภาพของเยาวชน
- ให้ความร่วมมือและสนับสนุนเพื่อเป็นเครื่องช่วยในการพัฒนา และต่องцевิมการแนะนำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

ระบบการดำเนินงานแนะแนว

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กระบวนการแนะแนวมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง การแนะแนวในสถานศึกษาจึงควรกำหนดให้มีระบบการแนะแนวที่ชัดเจน และเหมาะสม โดยอุดมเนินของการจัดระบบการแนะแนวนั้น ควรให้ครุภุกคนในสถานศึกษาได้มีบทบาทในการแนะแนว ให้ความสนใจนักเรียนทุกคน มีความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน กรมวิชาการ (2545, หน้า 15) ได้กำหนดแผนกวิมานการดำเนินงานแนะแนว ดังนี้

แผนภูมิระบบการดำเนินงานแนะแนว

*คณะกรรมการแนะแนว สามารถปรับได้ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา

**กลุ่มปกติ หมายถึง ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่มีปัญหาข้อบังคับ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

***กลุ่มพิเศษ หมายถึง ผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษ เช่น เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีแนวโน้มจะมีปัญหา เด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กที่มีปัญหาข้อบังคับ เด็กที่มีโอกาส เด็กพิการ เป็นต้น

ที่มา : จาก "คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว," (หน้า 15), โดย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับผิดชอบค้าและพัฒนาฯ.

จากแผนภูมิที่เป็นตัวอย่างของระบบการดำเนินงานแบบแนวของสถานศึกษา ซึ่งสามารถใช้ได้กับการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือในระบบ นอกรอบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยแผนภูมิที่กำหนดให้ครุทุกคนมีบทบาทในการแนวแนว โดยกระบวนการจะเริ่มต้นที่การคัดกรองผู้เรียน และดำเนินการจัดกิจกรรมหรือบริการต่างๆ เพื่อส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ครุทุกคนควรจะมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 16)

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. ทำการคัดกรองผู้เรียน เพื่อจำแนกผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และ กลุ่มพิเศษ โดยกลุ่มปกติจะได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาเต็มตามศักยภาพจากผู้บริหาร และครุทุกคน ส่วนกลุ่มพิเศษเป็นผู้มีความสามารถลดพิเศษ ผู้มีปัญหาทางการเรียน ผู้พิการ หรือมีปัญหาอื่นๆ จะต้องเป็นกลุ่มที่ต้องดูแล และให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากครุ แนวแนว และครุที่ปรึกษา หรือครุประจำชั้น หรือถ้ามีปัญหาซับซ้อนอาจจะต้องขอความช่วยเหลือจากนักจิตวิทยา หรือจิตแพทย์ต่อไป
3. คุ้มครอง ช่วยเหลือ ให้ศึกษาในด้านต่างๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาระบบข้อมูลและภูมิความรู้ที่ทันสมัย เป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ
5. ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อการร่วมมือในการคุ้มครอง ช่วยเหลือผู้เรียน
6. ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา เพื่อการคุ้มครอง และช่วยเหลือผู้เรียน และส่งต่อผู้เรียนให้ผู้เชี่ยวชาญต่อไป
7. จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทุกคน ทั้งผู้มีความสามารถพิเศษ คนพิการ หรือต้องโอกาสต่างๆ หรือผู้มีปัญหาชีวิต และสังคมให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ
8. ร่วมจัดบริการต่างๆ เช่น
 - 1) จัดบริการด้านสุขภาพ
 - 2) จัดอาหารและอาหารกลางวัน
 - 3) จัดงาน
 - 4) จัดให้มีการฝึกงานและหารายได้ระหว่างเรียน
 - 5) จัดศูนย์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพื่อการวางแผนชีวิต

- 6) จัดบริการช่วยผู้เรียนที่มีปัญหาหรือความต้องการพิเศษ
- 7) ติดตามผลผู้เรียนทั้งในบ้านและชุมชนและการศึกษาไปแล้ว

๔๘๔

9. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และประชาสัมพันธ์

กิจกรรม

ให้ตอบคำถามดังนี้

1. จงเขียนกรอบความคิดมิตรภาพของแผนงานในสถานศึกษา
2. จงกล่าวถึงขอบข่าย และภาระงานการแผนงานในสถานศึกษา
3. จงเขียนโครงสร้างขององค์กรแผนงานในสถานศึกษา
4. จงกล่าวถึงระบบการดำเนินงานแผนงาน